

De som just kommit hit

Fram till och med november hade 20 947 ensamkommande minderåriga afghaner sökt asyl i Sverige, de allra flesta pojkar. En av dem är Mojtaba Ibrahim, 16 år. A-nytt träffade honom på ett akut inrättat ankomstboende i en av Stockholms kranskommuner för att höra hans berättelse. TEXT: GUDRUN RENBERG

Hur såg din situation ut i Afghanistan?

Min familj bor på landsbygden i Uruzgan. Det är ett osäkert område med många talibaner. De kom till vårt hem för några år sedan för att prata med min pappa men sköt honom i hemmet. Han överlevde, men för en tid sedan dog han av sina skador. Talibanerna förde sedan bort min äldre bror och efter tre dagar fick vi veta att han skjutits. Nu finns min mamma, en yngre bror och två systrar kvar där.

Hur såg din färd till Sverige ut?

Jag tog mig via Nimroz in i Iran, men där var situationen ungefär som i Afghanistan. Polisen hade börjat skicka tillbaka oss afghaner. Jag såg inte någon framtid där så jag ville till Europa, men jag hade aldrig hört talas om Sverige då. Vi gick 16 timmar över gränsen mellan Iran och Turkiet, och sedan åkte vi båt till Grekland. Båten var åtta meter och vi var 44 personer ombord.

Varför ville du komma till Sverige?

Någon av de andra flyktingarna sade att Sverige är det bästa landet i Europa, så jag bestämde mig för att åka hit. Jag vet ingenting om ert land, inget om er kultur och jag känner ingen här sedan tidigare.

Hur har mottagandet varit för dig här i Sverige?

Väldigt bra. Här har jag mött varm medmänsklighet för första gången. Människor har varit snälla.

Hur har din familj det nu? (Vid denna fråga börjar Mojtaba gråta.)

Jag vet inte alls. Jag har inte haft någon kontakt med dem sedan jag lämnade hemmet för 3-4 månader sedan. De vet inte var jag är. Vi har ingen telefon hemma och de telefoner som finns i byn är antingen polisens eller talibanernas.

Hur tänker du dig framtiden?

Jag vill lära mig språket och fortsätta studera. Helst vill jag bli läkare eller lärare.

Mojtaba kom till Sverige i början av november. Han har inte kunnat ha kontakt med sin familj sedan han lämnade dem några månader tidigare.

Foto: Gudrun Renberg

FOTNOT: Ett ankomstboende är Migrationsverkets "sluss" innan de ensamkommande minderåriga barnen och ungdomarna får en anvisning om placering någonstans i landet. Det kan vara ett HVB-hem eller ett familjehem. Tanken är att barnen och ungdomarna bara ska stanna några dagar, men med det tryck som varit under hösten 2015 har det många gånger blivit betydligt mer än så. När A-nytt träffar Mojtaba har han varit 13 dagar på ankomstboendet.

De som tar emot

Johan Stuube är i grunden industrielektriker och automationstekniker. Men sedan början av november är han istället skiftledare på kvällarna vid ett ankomstboende för ensamkommande minderåriga i en av Stockholms kranskommuner. Där bor runt 50 afghanska pojkar.

TEXT OCH FOTO: GUDRUN RENBERG

ANKOMSTBOENDET ÄR INRYMT i före detta förskolelokaler, som annars skulle ha rivits, och ligger en bra bit ut från stan. Här finns personal som tar emot, tar om hand, lagar mat, plåstrar om och visar tillräta. En svensklärare kommer varje dag när övrig skolverksamhet tillåter och ger en introduktion till svenska språket.

Att en tidigare industrielektriker hamnar på ett ankomstboende var lite av en slump. Johan Stuube känner personligen boendets platschef, och eftersom Johan slutat på sitt tidigare jobb fick han frågan om att vara med om detta. Johan hade också jobbat en del med ungdomar i föräldrollen tidigare, med bland annat nattvandringar.

– Jag tyckte arbetet lät intressant och utvecklande, hade också tidigare funderat på att byta bana och då tänkt på skolvärlden. Så det här blir en erfarenhet, och det kändes också som en möjlighet att göra skillnad i det som pågår i Sverige just nu, säger Johan.

Ankomstboendet inrättades hastigt efter förfrågan från Stockholms stad, som på grund av den stora mängden ankommande sökte runt om i länet efter kompletterande boenden. Johan Stuube började omgående.

Medan vi pratar ringer telefonen flera gånger. Det är socialtjänsten i Stockholm som meddelar att några nya pojkar är på ingång, eller en mottagande socialförvaltning som meddelar om en placering för några av de pojkar som nu vistas här.

De sover på tätsängar i olika rum, som personalen gett namn som Solen, Månen och dylikt, och satt upp bilder för tillsammans med orden. I andra rum kan de se på teve, umgås, spela spel. De flesta talar ingen eller mycket bristfällig engelska, bara något av språken dari eller pashtu. Men i personalen finns flera personer med egna rötter i antingen Afghanistan eller Iran, och dessa hjälper förutom med kommunikationen när ingen tolk finns att tillgå.

Många svenskar får akut rycka in och bidra till att organisera flyktmottagandet i Sverige. Johan Stuube, tidigare industrielektriker, är en av dem.

– Det var en möjlighet att göra skillnad i det som pågår just nu, säger Johan.

Foto: Gudrun Renberg

Många berättelser

Johan får ta del av många olika berättelser. En kille hade förlorat sin pappa i Afghanistan och hans mamma tog med honom och systern till Pakistan, men sedan sagt åt sonen att resa vidare. En annan kom från Ghazni där pappan blivit tvångsrekryterad av talibanerna. När pojken hindrades i en vägspärr från att ta sig hem ringde han mamman, som sade att han måste fly. Han lånade pengar och tog sig hela vägen hit.

– Hur de tar sig hit är inte alltid helt klart, de vet ofta inte i vilka länder de varit på vägen, berättar Johan Stuube.

Personalen vid ankomstboendet engagerar sig i de unga flyktingarna. Till exempel tog de en dag med sig 34 av pojkarna i en buss till Migrationsverket i Solna för registrering, där de fick göra sina asylansökningar, med fingeravtryck och personuppgifter.

Tröstar på kvällarna

Johan Stuube kände en del oro för att jobbet skulle bli tuft på ett psykiskt plan eftersom han insåg att många av killarna varit med om mycket och kan vara traumatiserade. Och det blir en del trösta och ta hand om på kvällarna när ljuset släckts.

– Ja, de blir ledsna ibland och vill prata. Den killen som skickats iväg från Pakistan av sin mamma var väldigt ledsen, där fick en psykolog ta över. Men i stora drag har det gått bra att hantera.

Han känner också stort hopp för många av pojkarna, bara de kan ta sig förbi de första besvärliga hindren. Hemma i Afghanistan finns många konflikter, men här verkar de känna att de sitter i samma båt och är främst afghaner. De vill lära sig mycket, en del sitter på kvällarna och pluggar.

– När svenskläraren kommer är det fullt i rummet! Hon föreslog rast för att lufta rummet, men ingen ville ta rast... berättar Johan Stuube.

Vad man ska tro om framtiden när det gäller Sveriges flyktmottagning nu, törs inte Johan sia om. De nya reglerna som infördes 24 november oroar förstås. Men det han har sett i det lilla samhället, där ankomstboendet inrättades så hastigt, gick från oro för negativa reaktioner från de omkringboende till positiv överraskning.

– Ungar från fritidsgården kommer och säger att de vill baka till våra killar, gamla tanter kommer med klädkassar och ringer på och undrar om vi behöver något. De negativa har inte syntts till, säger Johan Stuube.

De som kom och stannade

Många afghaner har kommit till Sverige genom åren, främst från 90-talet och framåt. En av dem är Vanessa Narges Mekrami, som också är medlem i Svenska Afghanistankommittén. Dagens flykting-situation väcker starka minnen till liv av den egna flykten för nu rätt länge sedan. TEXT: GUDRUN RENBERG

VANESSA NARGES MEKRAMI är 32 år, och kom till Sverige som 15-åring med sin familj. Hon är sedan länge helt integrerad i det svenska samhället, där hon utbildat sig, fått arbete och bildat familj.

Vanessa var bara 10 år när hennes föräldrar valde att ta sina fyra barn och lämna Kabul där de bodde. Det var 1992 och mujaheddin hade just intagit den afghanska huvudstaden. Hennes far hade jobbat för staten och ansågs därför vara en fiende till de nya makthavarna, så situationen blev ohållbar för familjen.

Efter en dramatisk flykt levde familjen bland annat i Tadjikistan och sedan i Moskva innan de först fem år senare kom till Sverige. Tiden i Ryssland var orolig, familjen var hela tiden rädd att bli tillbakaskickad till Afghanistan.

Det första försöket att lämna Östeuropa för väst gick från Lettland ut på Östersjön – i en flyktingbåt. De flesta av hundratalet ombord var afghaner, liksom smugglarna. Målet var då Tyskland. Den lilla överlastade fiskebåten fick motorhaveri och passagerarna låstes in under däck.

– Det var trångt, och båten började gunga alltmer. Vi var väldigt rädda! Någon lyckades bryta upp dörren, och då visade det sig att smugglarna övergivit båten, berättar Vanessa.

En situation som påminner både om baltiska båtflyktingar under andra världskriget, och om dagens många båttragedier på Medelhavet. I det här fallet förde lettisk kustbevakning båtens passagerare tillbaka till Riga, där de frihetsberövades och männen skildes från kvinnor och barn. Även detta en mycket skrämmande situation. Det var före Lettlands EU-medlemskap och fri rörlighet rädde inte. Efter det åkte Vanessas familj tillbaka till Moskva.

Idag jurist vid Migrationsverket

Ett drygt år senare tog sig Vanessas mamma och två bröder istället till Sverige, och senare kunde resten av familjen komma som anhöriga. Vanessa började i Sverige först i förberedelseklass men kunde redan efter ett år börja i vanlig gymnasieklass.

Idag är hon jurist vid Migrationsverket, som handläggare vid asylprövningen. Hon är också medlem i Svenska Afghanistankommittén (SAK) sedan 2008. Det fokuserade arbetssättet mot ett enda land intresserade henne. I SAK har hon

varit ledamot både av förbundsstyrelsen, och i de lokala styrelserna i Uppsala och Stockholm samt i Unga SAK.

När det nu är dagliga rubriker om flyktingkris och inte minst att så många flyr Afghanistan, berörs Vanessa starkt.

– Det faktum att så många väljer att riskera livet på resan hellre än att stanna visar hur stor desperationen är. Så hur jobbigt vi än tycker det är att de kommer så är det så mycket jobbigare för dem som flyr.

För Vanessa och hennes syskon har det gått bra i Sverige, alla studerar eller arbetar. Hennes föräldrar är idag pensionerade, men de har aldrig vågat åka tillbaka till Afghanistan av rädsla för vad som skulle kunna hända där. Vanessa själv reste inte till Afghanistan förrän efter 22 år, som styrelseledamot i Svenska Afghanistankommittén, på en studieresa. Det var i oktober förra året. Av säkerhetsskäl kunde hon inte förannonsera sin resa och inte hälsa på släktingar, vilket kändes konstigt – men hon fick med sig mycket positivt hem och blev lite överraskad.

– Jag har inte velat åka tillbaka förut för jag var rädd att bli besviken och ledsen, men jag kom tillbaka med väldigt mycket hopp. Det finns där, inte minst bland de unga. De skiljer sig inte alls från oss här i väst när det gäller tankar och drömmar. Och äldre män jag mötte var ivriga att

- Hur jobbigt vi än tycker det är så är det mycket jobbigare för dem som flyr, säger Vanessa Narges Mekrami.

Foto: privat

berätta att de visst vill att kvinnor ska få mer frihet och rättigheter, berättar Vanessa.

Efter resan har hon varit ute och berättat om den och om SAKs arbete i Afghanistan i olika sammanhang. Sedan dess har situationen förvärrats säkerhetsmässigt i landet, och höstens stora våg av många afghanska flyktingar till Europa är ett tecken på att färre idag har det hopp som Vanessa såg förra hösten. Därför vill hon höja rösterna för att beslutsfattare och biståndsgivare inte får glömma Afghanistan nu.

– Terrorismen växer ju på de osäkra platserna i världen – som i Afghanistan, och Syrien. Så omvärldens ansvar också i egenintresse är att inte bara tänka på hemmaplan. Europa är en liten del av världen, och folk flyr hit nu från de andra delarna. Om vi ska ha ett globalt samhälle måste hela världen vara trygg, säger Vanessa.

– Det är därför så viktigt att stötta Afghanistan nu för det finns många krafter i landet som är villiga att satsa och jobba för landets framtid. De hörs inte lika mycket som ett fåtal tali-

baner men de är fler! Man får inte tappa de här människorna som kan påverka landets utveckling till det bättre.

Till de många ensamkommande minderåriga som kommer nu från Afghanistan vill hon säga att de måste tro att det ska gå, att det kan gå, att komma in i samhället här och få ett bra liv. Även om det är tufft i början och det finns många svårigheter.

– I Sverige finns det ändå otroligt många möjligheter för människor, också för dem som inte är etniska svenskar. Jag tycker man har ansvar för sitt eget liv och ett ansvar för att kämpa för att uppfylla sina drömmar. Om man bara inser det kan man också söka möjligheterna, för de finns här. Jag tänker mycket på hur det hade kunnat vara om jag stannat i Afghanistan... Om man bara ser hindren, som språket och att man inte passar in kulturellt och utseendemässigt, ökar risken att det blir en självuppfyllande profetia. Det är bättre att istället försöka själv lära känna det nya samhället och göra det bästa av sitt liv.

Alla lämnar inte landet – en miljon internflyktingar

I Afghanistan finns närmare en miljon internflyktingar, enligt UNHCR. (På engelska *internally displaced people* – IDPs.) De flyr framför allt till storstäderna.

Svenska Afghanistankommitténs (SAK) kvinnliga anställda i Kabul har en förening, Female Staff Association (FSA), som har engagerat sig för internflyktingarna. Genom en volontärgrupp samlade de i höst ihop filter, kläder, husgeråd och filter till 25 flyktingfamiljer i Kabul som kommit från Kunduz i höst. Över 20 000 familjer har flytt från Kunduzregionen under året.

Familjen på bilden flydde från Kunduz och blev inhysta i tält i Kabul. Mannen heter Kanishka, bakom honom hans fru. Deras son syns i famnen på Suraya Yousufzai, anställd vid SAK.

Foto: Humaira Ghani/SAK